

SZEPESI ATTILA

Füst Milán Chopint játszik

(barbár szonettek – részlet)

SZEPESI ATTILA (1942) Budapest

„...nem néztem: vaksi lámpás vet-é utamra fényt?”
(Rimbaud)

ÖRDÖGSZEKÉR

Kandi kölyökkoromban
hányszor elhéztelek: pusztán át, ködfoszlányon át,
bíbicvijogáson meg pacsirtafütyön át veszettül
pörgő-forgó, ki-tudja-hol-áll-meg
ördögszekér, ahogy a nekibőszült
dob- meg trombitamuzsikás szélvihar sodor és a
hetykén fütyörésző szarvas-patás kancsal ördög, tán
maga a fő-fő Durumó csimpaszkodik rajtad és kajlán
figurázik odafönn a billegő
vágótától. Tanultam eljövendő sorsom, ahogy a
korai verőfényben bátortalanul
bimbót fakasztó som- és kökénybokroktól meg a
lecsupáltan is habos virágba boruló
zelnice- és mandulafáktól.

TÜKÖRSZOBÁK

Éjszakai tükör mélyén önmagukat sokszorozó
félálomi szobák. Mintha föl-le bolyongana bennük
valaki arcát veszítve. Háta görbülete
apámat idézi. Kormos árnyéka ide-oda
téved – egyszerre száz alakban. Dünnyög, csetlik-
botlik szobáról szobára, mintha önmagát
keresné, akit nem sikerült megtalálnia hosszú és
hányt-vetett életében. Lim-lomok közt
botorkál, meg-meghőköl. Kihúz egy fiókot, bele-
kotor, közben legyintve vissza-visszanéz, aztán újra
nekilődül, mintha tartana valahová, de az
árnyéka egyre homályosabb. Végül eltakarják a táruló
szobák egymást összekaszaboló
visszfényei.

FÜST MILÁN CHOPINT JÁTSZIK

Szüleim válófélben voltak
'51 őszén, ezért operaénekes nagynénémnél
lábadoztam szemműtét után. Anyám napközben
dolgozott a könyvtárban, apám már reményteli
új családja körében élt. Egyik este az ebédlőben
vendégsereg gyülekezett, én pedig az oldalsó
szobában Donászy Ferenc indiánregényét, a
Villámsugárt olvastam. Áthallatszott a vidám
zsibongás, tán Rákosi-viccet mondott valaki. Aztán
csönd lett hirtelen és megszólalt a zongora. Átszellemült
zene hallatszott odaátról, merengő
taktusok. Másnap nagynéném elmesélte: egy
híres költő, Füst Milán játszotta kedvenc
Chopin-noktürnjeit.

PORFELHŐBEN

1956 ködös októberében
ledőlt a Szabadság téri szovjet
emlékmű. Nagyot reccsenve ezer darabra
hullottak márványlapjai meg az aranyfestékekkel
pingált cirill betűk. A flaszterre omló obeliszks körül
körtáncot ropott az összekapaszkodva hahotázó, ön-
feledten rikoltozó utcanép. A közeli
Amerikai Követség erkélyéről egy középkorú
férfi lefilmezte a karneváli jelenetet. Szeretném
látni azt a filmet, ahogy – esztergályosinasok, kalauz-
lányok, kalapos-öltönyös urak, fehér köpenyes
fodrászok és seprűnyéllel hadonászó házmesterek közt – a
porfelhőben ott járom magam is tizennégy
évesen a kerge örömtáncot.

ZAKATOLÓK

Feltorlódott a tüntető tömeg az Arany
János utca és a Bajcsy-Zsilinszky út
találkozásánál, ahol egy sóderrel felszórt grund állt a
háborúban lebombázott házak helyén. Néhány diák-
lány kiállt a sorból és „zakatolni” kezdett: körbe-
körbe forogtak párban összefogódzva, és énekelték a
„Hegyek között, völgyek között” dalt. Ám a sokaság
fütyögésére és hurrogására abbahagyták a kerge ugra-
bugrát, mert ez a mutatvány korábban a kincstári
ünnepek kísérlője volt, és rendre a Népek Tanítójának mondott
kaukázusi postarabló éltetésébe fulladt, akinek előző
nap döntötték le a Városligetben álló bronz-
kolosszusát, amit az elkobzott templomi harangokból és a
szentek szobraiból készítették Rákosiék.

FEKETE RÓKAPRÉM

A harcra buzdító, átszellemült fűzfa-
 versek társaságában néha meghökkenő
 hirdetések tűntek fel a forradalom szabad
 szelében kiadott, sokszor még nyomdafesték-illatú
 újságok hasábjain, a kirakatok üvegére
 ragasztgatva, vagy a foszló kérgű körúti platánfák
 kérgére szögezve. Alig olvasható betűkkel, kopott
 indigóval másolt szövegek: bizonyos címen jutányosan
 lehet bőr- és csontgombot, fekete róka-
 prémet vásárolni. Egyik szomszédunk, Bicó Jóska, aki négy
 évet ült államellenes összeesküvésért, azt
 állította: ezek kódolt üzenetek. Talán a közeledő
 amerikai csapatok értesítik alvó ügynökeiket, talán az
 Ávó próbálja összerelni szétszéledt martalócait.

JÓB KÖNYVE

Azon a novemberi napon elkomorultak a pillantások, feketére
 váltak a szavak. A tükrök hazudtak. Görbülten
 bicegtek az előbb még büszke árnyékok. A fájdalmas
 hegedűdallamoktól elpattant a húr. A vég-
 ítélet gebéi poroszkáltak vérző felhők alatt. A lélek
 sivatagába száműzöttek otthontalanul
 ténferegtek az alkalmi sírokat rejtő tereken, ahol
 gúnyosan füttyörészve pernyét sodort a szél. A teremő
 igék belső lángja hunyorgott, aztán kialudt. Kopáran
 kongott a távoli tegnapot idéző lázbeszéd. Elnémultak a
 harangok. Rémmálmá züllöttek az álmok. Halottakra
 ereszkedtek némán a reggel még dalos
 madarak. Az a nap, ahogy az ördög-büntette Jób
 mondta nyomorúságában: legyen maga a sötétség.

BÜTYÖK

Csak decemberben, az iskolai szénzünet után toppant be
 az iskolába Bütyök. Jobb lábára bicegett – egy el-
 tévedt repesz-szilánk megsebezte a térdét a Parlament
 előtt, ahol a holttestek árnyékában bújt meg, amikor a
 háztetőkről lőni kezdett az Ávó. Amúgy valami nyomorult
 pincelakásban tengődött hírhedt kocsmatöltelék anyjával, aki
 takarítónő volt a Hold utcai piacon. Mindig lyukas
 zokniban járt, és a szünetekben kiflivéget meg alma-
 csutkát kunyerált. Állítólag börtöntöltelék nagybátyjával még
 valami zongoralopási ügybe is belekeveredett. Azt mesélte: a
 forradalom bukása után hetekig faggatták az Ávó Gyermekek-
 védelmi Osztályán, mert felismerték egy titkos ügynökök által
 készített fényképen, ahogy nyakában davajgitárral vigyorog a
 Tompa utcai forradalmárok között.

ELEFÁNTCSONT BILLENTYŰK

A gyászírek hónapjaiban, a forradalom bukása után jelent meg a Nagyvilág oldalain Kassák és Pán Imre sorozata: *A modern művészeti irányzatok története*. Osztálytársammal, Tamással ki is próbáltuk rögtön az izmusok furfangjait. Újságból kivágott portrékból és címszavakból kubista festményeket fabrikáltunk, bár csak iskolai rajzlapunk volt, vízfesték meg ragasztónak magunk-kotyvasztotta csiriz. Kalapba dobált és véletlenszerűen kihuzigált szavakból dadaista költeményeket, sőt, Apollinaire nyomán képverset is férceltünk, bár anyám Remington írógépén nem volt könnyű kikopácsolni egy-egy emberformát, szálló fecskét, halat. Tamás a zongorájukon még expresszionista zenebonát is produkált: ökölrel püfölte az elefántcsont billentyűket, míg Brahms harmóniaihoz szokott szülei véget nem vetettek a rémes kakofóniának.

SÉRÜLT GYEREKEK OTTHONA

Zuglóból jött főiskolai évfolyamtársam, az ígéretes festő mesélte egy szegedi csehóban: a forradalom végnapjaiban megrohmozták a Városliget szélén álló épületet, ami hivatalosan Sérült Gyerekek Otthona volt, bár nem láttak ott soha egyetlen gyereket sem. A ki-be járó autókból viszont arra gyanakodtak: az Ávó fészkelte oda be magát. Könnyen behatoltak, senkit nem találtak. A nagyteremben állt egy óriásmasina, egyik mérnökhallgató társuk szerint: rádió-zavaró állomás. A lefüggönyözött szobákban halomba rakott gránátok meg kézifegyverek társaságában márkás italok, veres meg szőke parókák, frakkok, kunkori álszakállak, és orgiák mindenféle kellékei: rafináltan kilyuggatott kombinék, átlátszó selyembugyik, műfalloszok.

ILLÉS-NAPI ZÁPOR

Végigballagok a gyerekkori utcán, becsöngetnék egy-egy csukott kapun, de nincs kinek. Sehol a négykerekű deszkán guruló hadirokkant, a görbült órasmester, aki szemére csippentett nagyítóval leste naphosszat a csillámló rugókat meg a rakoncátlan fogaskerekeket. Sehol a csihipuhi szódáskocsis meg a sakálként vonító handlé. Sehol a siheder, aki színpadra vágyott, de kamaszként elnyelte az alvilág. A hórihorgas férfi sem caplat összehajtogatott szárnyait cipelve, aki sárkányrepülőn keringett a bércek fölött, míg egyszer alányaklott a szélben. Nyoma veszett a hírharang néninek is, csak a kirakatok tükrén kísért valami messzi karnevál: utcaseprőké, börtöntöltelékeké, maszkába bújt bolondoké, verkliséké meg tenyérjósoké, akik árnyéktáncot járnak, míg szakad az Illés-napi zápor.